

әл-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
Экономика және бизнес жоғары мектебі
Бизнес технологиялар кафедрасы

Логистика жүйесіндегі тәуекелдерді басқару

(пәні)

9 дәріс :

Логистикадағы сақтандыру негіздері

Дәріс жоспары :

- ✦ 1. Логистикадағы сақтандыру объектілері мен субъектілері
- ✦ 2. Сақтандыру терминологиясы
- ✦ 3. Сақтандыру нысандары, сақтандыру қызметі салаларының жіктелуі
- ✦ 4. Сақтандыру сыйлықақыларының түрлері (сақтандыру сыйлықақылары)

- ✦ **Логистикадағы сақтандыру** - бұл тасымалдау процесіне қатысушылардың - заңды және жеке тұлғалардың мүдделерін қорғау жүйесі. Тауарларды тасымалдау кәсіпорында және одан тыс жерлерде болып жатқан логистикалық операциялардан тұратын коммерциялық логистиканы білдіреді.
- ✦ **Сақтандырудың рөлі** - ұйым тәуекелдерді азайту немесе олардың ықтималдығын азайту үшін сыйлықақы төлеуге дайын. Болжамдалмайтын тәуекел түрлері бар. Мысалы, бұл өрттен және табиғат құбылыстарынан, іскерлік белсенділіктің төмендеуінен болатын залал, интеллектуалды қызметтен болған апат, жалпы кәсіпорынның жетістігі байланысты. Сақтандыру компаниясының қызметін пайдалану қажет, сол арқылы тәуекелге жол бермейді.

- ☀ **Қазақстандағы тауарларды көліктік сақтандыру**
- ☀ Бұл өз қалауыңыз бойынша жасалатын өнімді сақтандыру түрлерінің бірі болып саналады.
- ☀ Негізгі мақсат - жүк иесін тауарларды тасымалдау кезінде бүлінуден немесе жоғалуынан қорғау. Сондай-ақ, сақтандыру құжаты тауарларды билік ету өкілеттігін береді. Осылайша, иесіне барлық құжаттарға жеке қол қоюдың қажеті жоқ, тасымалдаушы оларды ұсынуы жеткілікті.
- ☀ Қазақстандағы тауарларды көліктік сақтандыру халықаралық атауларға сәйкес «Жүк» деп аталады. Бұл санат теңізді сақтандыруға жатады.

- ☀ Сақтандырудың басқа түрлері бар:
- ☀ - «Жүк» сақтандыру тасымалдаушының мүлкін және оның көлік құралын тіркеуден және сақтаудан тұрады;
- ☀ - ықтимал салдарға жауап беретін адамды немесе компанияны анықтайтын жауапкершілікті сақтандыру.
- ☀ Көріп отырғаныңыздай, сіз Алматыдағы жүкті әртүрлі тәсілдермен сақтандыра аласыз. Барлығы жүкке, жеткізу жылдамдығына және ниетіне байланысты. Жүктерді сақтандыру құны тасымалдау түріне байланысты әр түрлі болады.

1. Сақтандырудың экономикалық мәні, оның қазіргі экономикадағы рөлі мен функциялары.

Логистикадағы сақтандыру объектілері мен субъектілері

- ☛ Тәуекел - сақтандырудың негізгі түсінігі
- ☛ Логистикалық қызметте тауарлар өндірістік және технологиялық операциялардың нәтижесінде көптеген әсерлерді бастан кешіреді, ал логистикадағы операциялардың жалпы саны бірнеше есеге артады - әр түрлі сипаттағы тәуекелдердің саны мен мөлшері, сонымен қатар логистикалық деп жіктелген шығу және табиғат орнында.
- ☛ Кәсіптің әр саласында тәуекелдердің ерекше «жиынтығы» бар, мұнда тәуекелдердің арнайы логистикалық түрлері пайда болады. Олардың құнын төмендету, түрлерін азайту бірқатар практикалық мәселелердің шешілуіне байланысты, мысалы, логистикалық операцияларды орындау кезінде пайда болатын тәуекел түрлерін анықтауға.

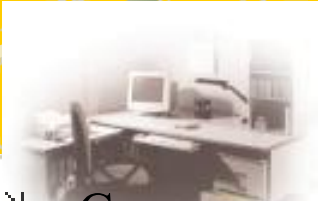

- ☀ Сақтандыру - бұл қаражат қорын құрудың және оны кездейсоқ жағымсыз оқиғалардан келген шығынды өтеу үшін, сондай-ақ азаматтар мен олардың отбасыларына олардың өмірінде түрлі оқиғалар болған кезде көмек көрсету үшін белгілі бір жасқа дейін өмір сүру, мүгедектік үшін көмек көрсету нысандары мен әдістерінің жиынтығын қамтитын экономикалық қатынастар жүйесі. және т.б.
- ☀ Сақтандыру «жеке және заңды тұлғалардың белгілі бір жағдайлар (сақтандыру жағдайлары) туындаған кезде олардың төлеген сақтандыру сыйлықақыларынан қалыптасқан қаражат есебінен мүліктік мүдделерін қорғау үшін» қатынастар жүйесі ретінде анықталады.

- ☀ Сақтандыруға екі тарап қатысады: сақтандырушы және сақтанушы
- ☀ Сақтандырушы - сақтандыру қызметін жүзеге асыру үшін құрылған, лицензиясы бар ұйымдық-құқықтық нысанындағы заңды тұлға.
- ☀ Сақтанушы - сақтандырушымен сақтандыру шартын жасаған заңды тұлға.
- ☀ Сақтандыру процесі бірқатар ерекшеліктерді көрсетеді:
 - ☀ - сақтандыру қорлары ақшалай қайта бөлу қатынастары, сақтандыру тәуекелінің болуы негізінде құрылады.
 - ☀ - сақтандыру қоры - зиян үшін.
 - ☀ - сақтандыру зиянды аумақ бойынша және уақытында қайта бөлуді қарастырады.
 - ☀ - сақтанушылардың жеке және топтық мүдделерінің үйлесуі.
 - ☀ - сақтандыру төлемдерінің сақтандыру қорына қайтару. Жеке сақтандыру түрлері: өмірді сақтандыру, зейнетақыны сақтандыру және басқалары кумулятивтік сипатқа ие, осыған байланысты банктік және сақтандыру қызметін біріктіреді.
 - ☀ - сақтанушы мен сақтандырушы арасындағы қатынастардың баламалылығы, нарықтық экономика жағдайында сақтандыру қызметінің өзін-өзі қамтамасыз етуі.
- ☀ Дамыған сақтандыру жүйесі мемлекетті қолайсыз жағдайлардан туындаған қосымша қаржылық шығындардан, қажеттіліктен босатады.

2. Сақтандыру терминологиясы

- ✦ Сақтанушы - бұл ақшалай (сақтандыру) сыйлықақыларды төлейтін және заңмен немесе келісім негізінде сақтандыру жағдайы басталған кезде ақша сомасын алуға құқылы жеке немесе заңды тұлға.
- ✦ Сақтандырушы - сақтандыруды жүзеге асыратын, келтірілген зиянды өтеу немесе сақтандыру сомасын төлеу жөніндегі міндетті, сондай-ақ сақтандыру қорын құру мен жұмсауға жауапты ұйым (заңды тұлға).
- ✦ Қазақстанда қазіргі кезде сақтандырушылар акционерлік сақтандыру компаниялары болып табылады. Халықаралық сақтандыру тәжірибесінде андеррайтер термині сақтандырушыға қатысты қолданылады.
- ✦ Сақтандырушы сақтанушымен нақты қатынастарға түседі.
- ✦ Сақтандырылушы - өмірі, денсаулығы және жұмыс қабілеттілігі сақтандыру бойынша сақтандыру объектісі болып табылатын жеке тұлға. Сақтанушы - оның пайдасына сақтандыру шарты жасалған жеке тұлға. Іс жүзінде сақтанушы бір мезгілде сақтанушы бола алады, егер ол ақшалай (сақтандыру) сыйлықақыларды өзі төлесе.

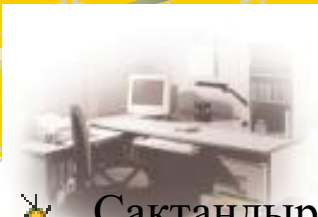

☀ Сақтандыру төлемі

- ☀ 1) кең мағынада - табиғи апаттар мен басқа да төтенше жағдайлар (сақтандыру тәуекелдері) салдарынан халықтың материалдық өндірісі мен тұрмыс деңгейіне келтірілген залалдарды еңсеруге немесе өтеуге байланысты нақты бөлу және қайта бөлу қатынастарының жиынтығын көрсететін экономикалық категория;
- ☀ 2) тар мағынада - сақтандырудың нақты объектілеріне (тауарлық және материалдық құндылықтар, мүлік, адамдардың өмірі мен денсаулығы) келтірілген зиянды (сақтандыру төлемдерін) жеңіп алуға (алдын-алуға) немесе өтеуге (қайта сақтандыру) қатысты қайта бөлу қатынастарының жиынтығы. Сақтандыру төлемінің қажеттілігі сақтандыру мүдделерінде көрсетілген.

- ☀ Сақтандырылатын пайыз - бұл жеке немесе заңды тұлғаның сақтандыруға деген материалдық қызығушылығының өлшемі. Сақтандырылатын мүддені тасымалдаушылар - сақтанушылар мен сақтандырылушылар. Мүлікті сақтандыруға қатысты қолданыстағы сақтандыру мүдделері сақтандырылған мүліктің құнында көрінеді. Жеке сақтандыруда сақтандырылатын мүдде сақтандыру шарттарынан туындайтын жағдайлар туындаған жағдайда сақтандыру сомасын алуға кепілдік беру болып табылады. Қолданыстағы сақтандыру сыйақысы сақтандыру сомасында көрсетілген.
- ☀ Сақтандыру сомасы - материалдық құндылықтар (мүлікті сақтандыруда), өмірді, денсаулықты, еңбекке қабілеттілікті (жеке сақтандыруда) сақтандырылатын ақша сомасы.
- ☀ Сақтандыру объектісі - азаматтардың өмірі, денсаулығы, еңбекке қабілеттілігі - жеке сақтандыруда; ғимараттар, құрылыстар, көлік құралдары, тұрмыстық мүлік және басқа да материалдық құндылықтар - мүлікті сақтандыруда.

- ☀ Сақтандыру жауапкершілігі - сақтандырушының сақтандыру сомасын немесе сақтандыру төлемін төлеу жөніндегі міндеті. Заңмен немесе сақтандыру шартымен белгіленген. Ол сақтандыру міндеттемесінің белгілі бір мөлшерімен сипатталады, яғни. басталған кезде төлем жасалатын белгілі бір сақтандыру тәуекелдерінің (сақтандыру жағдайларының) тізбесі. Сақтандыру жауапкершілігінің аясы тиісті нақты сақтандыру объектілеріне тән қауіптен тұрады.
- ☀ Шектелген және ұзартылған (барлық тәуекелдерден) сақтандыру жауапкершілігін ажыратыңыз. Шектелген сақтандыру жауапкершілігі сақтандыру тәуекелдерінің тар және нақты тізімін қамтиды, яғни. төлем туындаған кезде пайда болатын қауіптер. Кеңейтілген сақтандыру жауапкершілігі сақтандырушының заңдарда немесе сақтандыру шартында алдын-ала көзделген жағдайларды қоспағанда, кез келген сақтандыру тәуекелі туындаған кезде төлеуге міндеттілігін білдіреді. Сақтандыру жауапкершілігінің мәні - сақтандыру сомалары.
- ☀ Халықаралық тәжірибеде «сақтандыру жауапкершілігі» термині сақтандыру төлемі терминімен анықталады.

- ✦ **Пайдалы сатып алушы** - өсиет адам, яғни. мұра қалдырушы қайтыс болғаннан кейін сақтандыру сомасын алушы. Сақтанушы (сақтандырылған) сақтандыру жағдайы салдарынан қайтыс болған жағдайда тағайындайды. Сақтандыру полисінде жазылған.
- ✦ **Сақтандыру полисі** - сақтандырушы сақтанушыға (сақтандырылушыға) берген белгіленген үлгідегі құжат. Ол жасалған сақтандыру шартын куәландырады және оның барлық шарттарын қамтиды.

3. Сақтандыру нысандары, сақтандыру қызметі салаларының жіктелуі

- Сақтандыру сақтандыру қатынастарының әр түрлі объектілері мен субъектілерін, тәжірибені ұйымдастыру нысандарын қамтиды.
- Сақтандыру қызметі жеке секторларға бөлінеді, олар тәуекелдердің біртектілігі қағидаты бойынша қалыптасады. Сақтандыру салалары әртүрлі белгілер бойынша жіктеледі:
 - - сақтандыру объектілері бойынша (тәуекел түрлері);
 - - сақтандыру төлемдерінің түрлері бойынша.

- ☀ Сақтандыру төлемдерінің түрлері бойынша сақтандырудың жіктелуі сақтандыру сомасы мен келтірілген зиян үшін сақтандыру өтемінің арақатынасына негізделген, оның негізінде зиянды сақтандыру және мөлшерден сақтандыру ажыратылады. Зиянды сақтандыру жағдайында сақтандыру өтемақысын төлеу шығындарды жабудың қажетті қажеттілігі негізінде жүзеге асырылады және сақтандыру объектісінің сақтандыру сомасында көрсетілген нақты құнымен шектеледі.
- ☀ Байытуға тыйым салу қағидасы зиянды сақтандыруда қолданылады, мысалы, сіз нақты құны 100 мың рубльге бағаланған үйді нақты құнынан екі есе көп мөлшерде сақтандыра алмайсыз. Соманы сақтандыру кезінде төлем материалдық құндылықтардың құнымен емес, сақтандырылушының сақтандыру сомасы түрінде көрсетілген тілегі мен қаржылық мүмкіндіктерімен анықталады.
- ☀ Сақтандыру нысаны бөлінеді:
 - ☀ - міндетті;
 - ☀ - ерікті.

4. Сақтандыру сыйлықақыларының түрлері

- ☀ Төлем нысаны бойынша сақтандыру сыйлықақылары біржолғы, ағымдағы, жылдық және бөліп төлеу болып бөлінеді.
- ☀ **Бір жолғы төлем** - бұл полис ұстаушы сақтандырушыға бүкіл сақтандыру кезеңінде алдын ала төлейтін сақтандыру сыйлықақысы.
- ☀ **Ағымдағы сыйлықақы** сақтанушының алдындағы полис ұстаушының жалпы міндеттемесінің бөлігі болып табылады, яғни бір реттік сыйлықақының бөлігі болып табылады.
- ☀ **Жылдық төлем (сыйлықақы)**. Бір реттік сыйақы әдетте бір жылдық мерзімі бар келісімшарттар үшін төленеді.
- ☀ **Бөліп төлеуге сақтандыру сыйлықақысы**. Біржолғы сақтандыру сыйлықақылары сақтанушының оларды төлеудің экономикалық мүмкіндіктерін ескере отырып, жылдық төлемдерге бөлінеді. Жылдық төлем тең бөліктерге бөлінеді (айлық, тоқсандық, жартыжылдық). Сақтанушы жасасқан келісімшарт бойынша төлейтін жылдық сыйлықақының бөлігі бөліп төлеу сақтандыру сыйақысы деп аталады.

- ☀ Төлем кезегіне байланысты бірінші және кейінгі бөліп төлеу сақтандыру сыйлықақылары бөлінеді. Егер тиісті төлем уақыты келген болса, олар келген сақтандыру төлемдері туралы айтады.
- ☀ Төлеу уақыты бойынша сақтандыру сыйлықақылары **аванстық төлемдер және алдын ала сыйлықақы** болып бөлінеді.
- ☀ **Аванстық төлемдер** - бұл сақтанушыға жасалған келісімде белгіленген мерзімге дейін сақтандырушыға алдын ала төлейтін төлемдер.
- ☀ Аванстық төлемдер, әдетте, келісімшарттың барлық кезеңінде жүзеге асырылады. Экономикалық табиғаты бойынша олар бір реттік төлемге тең.

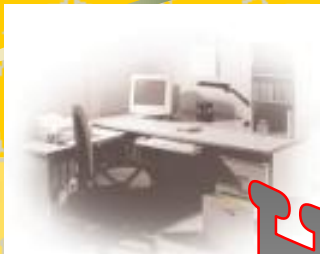

- ☀ **Алдын ала сыйлық.** Сақтандырушы сақтанушыға мерзімі өткенге дейін төленуге тиісті сыйақыны толық немесе бір бөлігін төлеу құқығын бере алады.
- ☀ **Алдын ала төленген төлемдер** сақтандыру компаниясының шотына жинақ салымы ретінде қарастырылады. Салымдар бойынша сыйақы бұрын салынған сомалар бойынша алынады.
- ☀ Сақтандыру жағдайы келісімшарт мерзімі біткенге дейін болған жағдайда, сақтанушы сақтандыру сомасын ғана емес, сонымен қатар төлем мерзімі келмеген сақтандыру сыйлықақыларын да алады. Бұл алғашқы төлемдер мен алдын-ала төленетін сыйлықақы арасындағы айырмашылық.

Әдебиеттер тізімі :

1. Улучшение качества продукции, продукции, ресурсов: учеб. пособие / В.В. Ефимов - М.: КНОРУС, 2010. - 240 с.
2. Управление проектами: учеб. пособие / А.Г. Ивасенко, Я.И. Никонова -Ростов н/Д: Фениес, 2009. - 330 с.
3. Рыхтикова Н.А. Анализ и управление рисками организации / Н.А. Рыхтикова - М.: ФОРУМ, 2013. - 240 с.
4. Википедия, «Риск, неопределённость и прибыль»
5. Научная статья по специальности «Экономика и бизнес»: Анализ взаимосвязи понятий «риск» и «неопределенность»

Назарларыңызға
рахмет

